

Difi

Direktoratet for
forvaltning og ikt

Krasjkurs i lønns- og arbeidsvilkår – Difis veiledning

—

Agenda

- Arbeidslivskriminalitet
- Kjennskap til aktuelt regelverk
  - Nyttig både for offentlige innkjøpere og leverandører til det offentlige!

Hva er arbeidslivskriminalitet?

- Fra regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet:
  - «*Handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygder, skatter og avgifter, gjerne utført organisert, som utnytter arbeidstakere eller virker konkurransevridende og undergraver samfunnsstrukturen.*»
- Omfang?
  - For 2015, beregnet Samfunnsøkonomisk analyse at omfanget utgjorde mellom 28 og 108 milliarder kroner
  - Skatteetaten anslår at om lag femten prosent av alle virksomheter kan være involvert i arbeidslivskriminalitet

Hvorfor stille krav til lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter?

- Sikre et seriøst arbeidsliv og rettferdig konkurranse
- Hensynet til menneskene som utfører arbeidet
- Motvirke arbeidslivskriminalitet
- Sikre god kvalitet og stabile leveranser
- Omdømme

Foto: Colourbox

Manglende etterlevelse av regelverket!

- Riksrevisjonenes rapport om myndighetenes arbeid mot sosial dumping (Dokument nr. 3:14 (2015 – 2016)
  - Offentlige virksomheter etterlever ikke i tilstrekkelig grad regelverket
  - Anbefalte styrket innsats mot sosial dumping i offentlige kontrakter
- Kvantitativ og kvalitativ undersøkelse for Difi i 2017:
  - Viser også manglende etterlevelse av regelverket

Ny veileder:

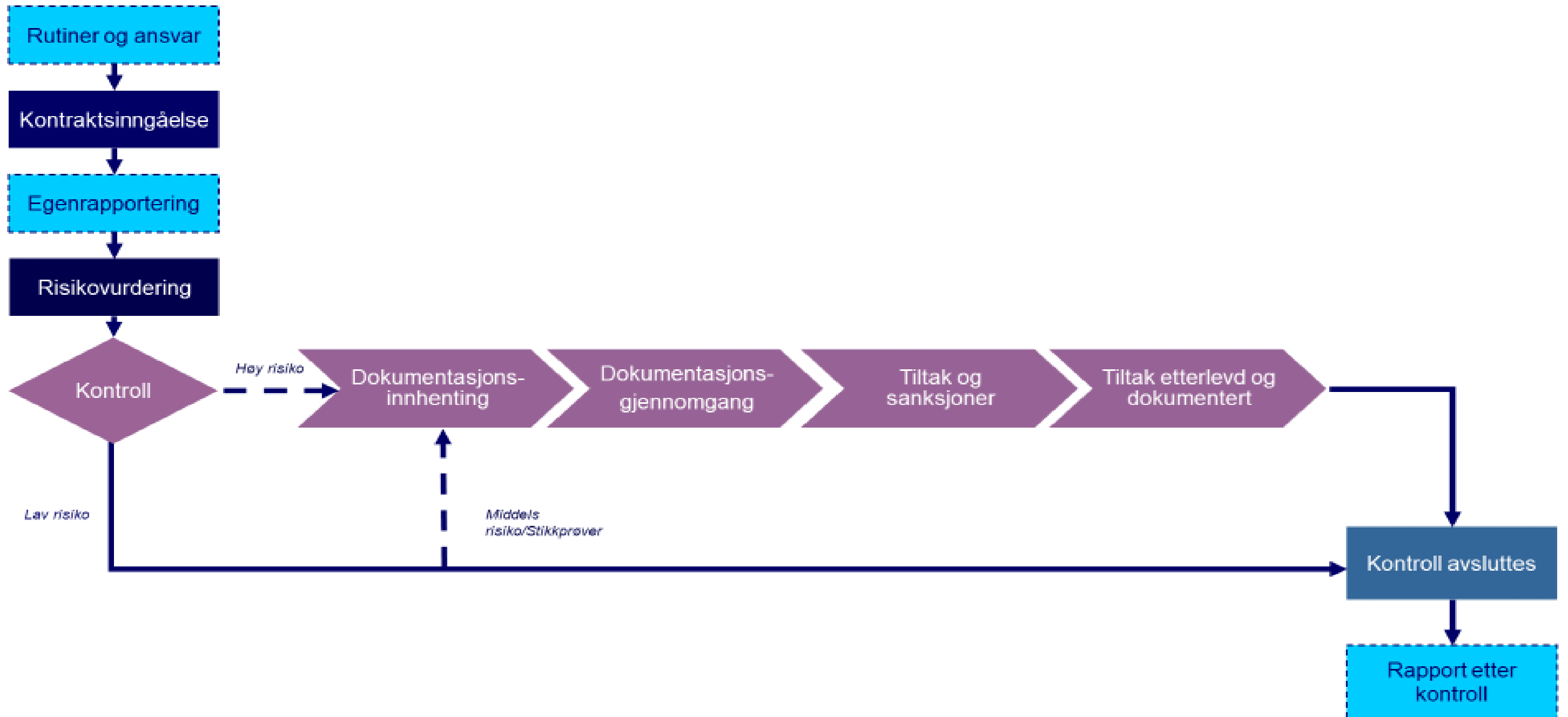
- Tiltak i regjeringens reviderte strategi mot arbeidslivskriminalitet
- Veiledningen finnes her:
<https://www.anskaffelser.no/arbeidslivskriminalitet>
- Den er nettbasert, og brukeren kan enkelt manøvrere seg gjennom de nødvendige stegene for å etterleve regelverket
- Det er lenket direkte til Difis verktøy og maler der det er behov for det

Arbeidslivskriminalitet og sosial dumping

Arbeidslivskriminalitet og sosial dumping i offentlige anskaffelser kan forhindres ved å stille riktige krav om lønns- og arbeidsvilkår.

Oversikt over innkjøperens arbeidsoppgaver:

Motvirk arbeidslivskriminalitet og sosial dumping gjennom hele anskaffelsesprosessen!

- Ledelsen i virksomheten har ansvaret!
  - Anskaffelsesstrategi som inkluderer krav til lønns- og arbeidsvilkår:
    - Mal på anskaffelser.no
- Rutiner og ansvar
  - Roller og ansvarsfordeling
  - Rutiner og systemer for kontroll

Når gjelder regelverket?

- Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter:
  - Offentlige **tjenestekontrakter** og kontrakter om **bygge- og anleggsarbeider**
  - Statlige, kommunale, fylkeskommunale og andre oppdragsgivere
  - Terskelverdi kr 1.3 mill. eller kr 2.0 mill. ekskl. mva.
- Kontraktskrav:
  - Ansatte hos leverandør og underleverandør som **direkte medvirker** til å oppfylle kontrakten
  - Lønns- og arbeidsvilkår i tråd med **allmenngjøringsforskrifter** eller **landsomfattende tariffavtaler**
  - Dokumentasjonskrav
  - Krav til sanksjoner
- Omforente seriøsitetsbestemmelser bygg- og anlegg

Landsdekkende tariffavtaler

«En tariffavtale inngått mellom hovedsammenslutningene, fagforbundene og arbeidsgiverforeningene i norsk arbeidsliv, og som ikke er geografisk avgrenset eller avgrenset til enkeltvirksomheter»

- Skal stille krav om lønns- og arbeidsvilkår:
  - Minste arbeidstid
  - Lønn, herunder overtidstillegg
  - Skift- og turnustillegg og ulempetillegg
  - Dekning av utgifter til reise, kost og losji (dersom dette dekkes av aktuell tariffavtale)
- Hvilke landsomfattende tariffavtaler er aktuelle for bransjen som kontraktsarbeidet gjelder?
  - Se på virkeområdet for tariffavtalen – dekker den området for kontrakten?

Gjeldende allmenngjøringsforskrifter:

Bransje	Påseplikt	Kontrollplikt
Bygg	Fra kr 0,-	Fra kr 1,3 og kr 2 mill
Renhold		
Overnatting, servering og catering		
Skips- og verftsindustrien		
Jordbruk og gartnerier		
Fiskeindustribedrifter		
Elektro		
Godstransport på vei		
Persontransport med turbil		

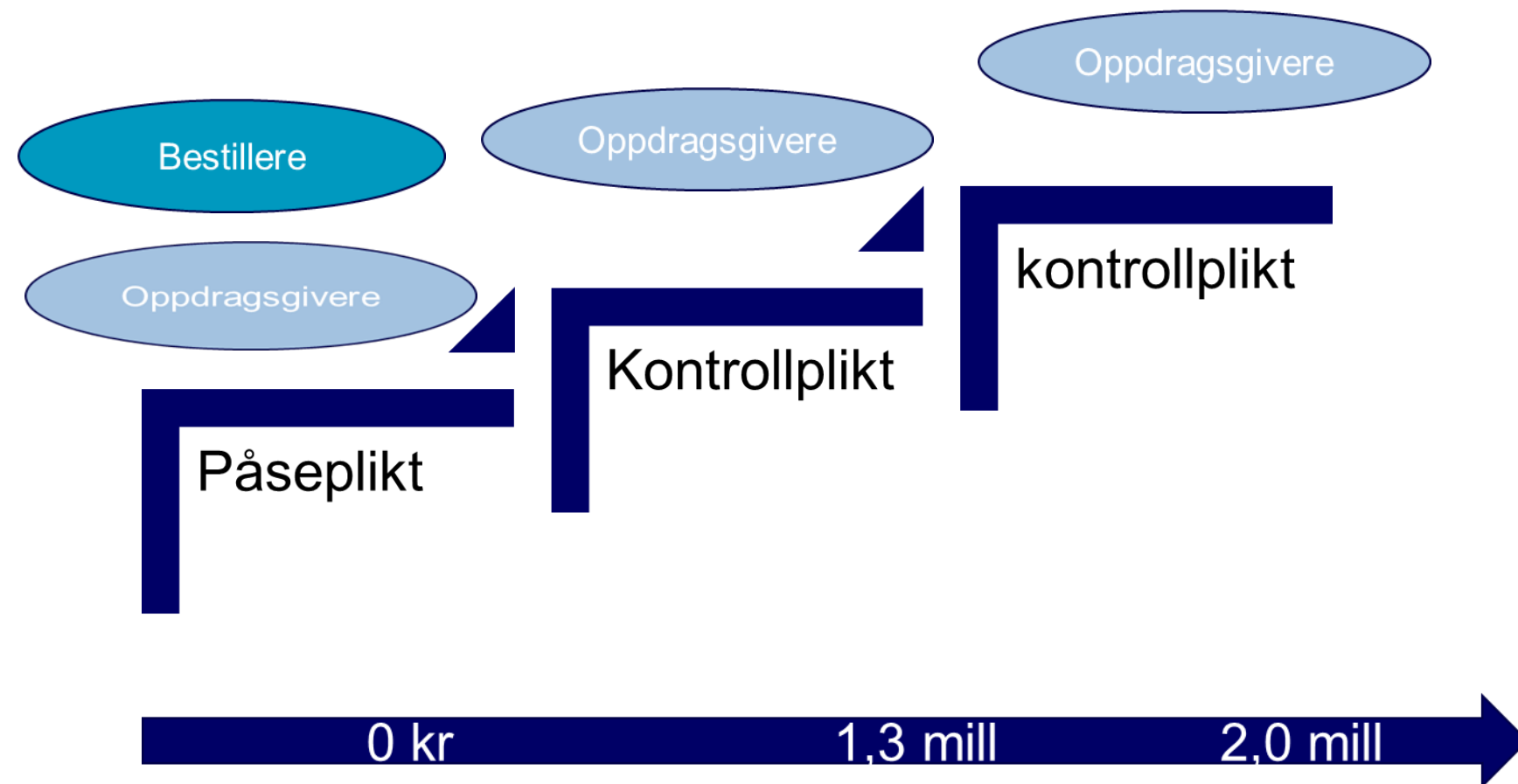
- Det er innført minstelønn i enkelte bransjer for å hindre at utenlandsk arbeidskraft får dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn det som er vanlig i Norge
  - Virkemiddel mot uakseptable arbeidsvilkår og konkurransevridning
  - Hele eller deler av tariffavtale gjøres til minstestandard for en hel bransje i forskrift
- Det er ikke minstelønn i andre bransjer
  - Lønn avtales mellom arbeidsgiver og arbeidstaker

Informasjon om krav til lønns- og arbeidsvilkår

- Oppdragsgiver skal i kunngjøringen eller i konkurransedokumentene opplyse om at **kontrakten** vil inneholde krav om lønns- og arbeidsvilkår, krav til dokumentasjon og sanksjoner

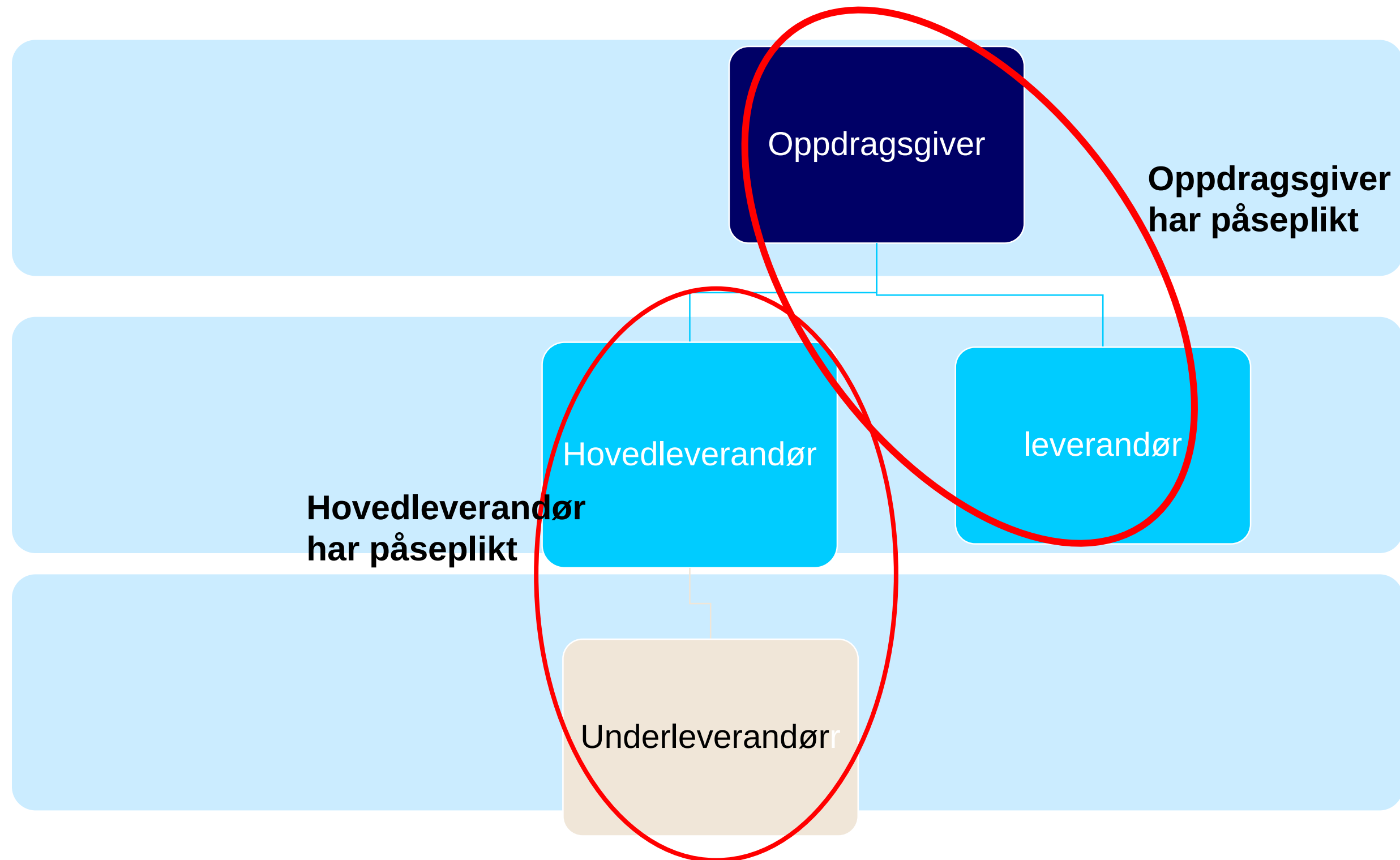

Kontrollplikt og påseplikt

- Påseplikt:
  - Reguleres av forskrift om informasjons- og påseplikt og innsynsrett
  - Bestiller/oppdragsgiver må iverksette et system eller en rutine for å følge opp at krav til lønns- og arbeidsvilkår blir overholdt
- Kontrollplikt:
  - «Oppdragsgiver skal gjennomføre nødvendig kontroll av om kravene til lønns- og arbeidsvilkår overholdes. Graden av kontroll kan tilpasses behovet i vedkommende bransje, geografiske område mv.»
  - Konkret vurdering i hver kontrakt
  - Bør ha rutiner og systemer for kontroll og oppfølging også for kontrakter som omfattes av forskrift om lønns- og arbeidsvilkår for offentlige kontrakter

Påseplikt:

Kontroll:

- Dersom risikovurderingen viser høy risiko for brudd må det gjennomføres mer kontroll:
  - Hvis kontrakten gjelder en bransje som er omfattet av en **allmenngjøringsforskrift**, skal oppdragsgiver kontrollere at arbeidstakerne som utfører arbeid på kontrakten, får de lønns- og arbeidsvilkår som står i den aktuelle allmenngjøringsforskriften
  - For områder som er dekket av **landsomfattende tariffavtale**, skal oppdragsgiver kontrollere:
    - bestemmelser om minste arbeidstid
    - lønn, herunder overtidstillegg, skift- og turnustillegg og ulempetillegg
    - Dekning av utgifter til reise, kost og losji, den grad tariffavtalen har slike bestemmelser

III.: Colourbox

Dokumentasjongjennomgang forts.

- Ansatte hos leverandøren eller underleverandøren som skal utføre arbeid på kontrakten *når* de medvirker til å utføre kontraktsarbeidet.
- Innhent dokumentasjon:
  - kopi av arbeidsavtaler
  - Lønnslipper
  - timeregistreringer
- Det er mulig å be om mer dokumentasjon
  - Innta grunnlag i kontrakten
- Stedlig kontroll?
  - Må ha grunnlag i kontrakten
- Ikke etterforskning!

Ill.: Colourbox

Nytt risikostyringsverktøy:

- Verktøyet hjelper brukeren med å vurdere risiko for brudd på kravene til lønns- og arbeidsvilkår
- Hjelp til å prioritere hvilke kontrakter som det bør gjøres mer kontroll av (dokumentasjonsgjennomgang)
- Sjekklistor for å sikre at forskriftens krav etterleves
- Oversikt over gjennomførte risikovurderinger
- Mulighet for å generere rapporter

III.: Colourbox

Tips!

- Etabler et godt samarbeidsklima med leverandøren som også omfatter kontroll og oppfølging!
  - Gjennomgå kontraktsforpliktelsene om krav til lønns- og arbeidsvilkår og formålet med disse sammen med leverandøren
  - Hva trenger vi av dokumentasjon? Hvorfor? Hva skal det brukes til?
  - Trygghet for at vi ivaretar personvern
  - Jobb sammen for å motvirke arbeidslivskriminalitet
    - Trygghet for å varsle om mulige avvik etc.
- Lære av erfaringer

Tiltak og sanksjoner

- Sanksjonen skal være egnet for å påvirke leverandøren til å oppfylle kravene til lønns- og arbeidsvilkår
  - Retting
    - Bør avtales forpliktende handlingsplan med frister for retting
  - Tilbakehold
  - Heving
    - Kontraktsbruddet må være vesentlig

Rapport etter kontroll

- Gjennomført kontroll skal dokumenteres
  - Dokumentasjon på at kontrollplikten er oppfylt
  - Grunnlag for senere risikovurderinger og fremtidige kontroller av kontrakten
  - Dokumentasjon for senere avvisningssituasjoner
- Det kan genereres rapport i risikostyringsverktøyet

Konsekvenser av manglende oppfølging

- Manglende oppfølging av kontraktskrav:
  - Ulovlig direkte anskaffelse?
  - Klagenemndas avgjørelse i sak 2015/27 (RenoNorden)
    - Vesentlig endring å unnlate å håndheve kontrakten

Foto: Colourbox

Takk for
oppmerksomheten!

acj@difi.no

Tlf. 47 33 73 53